

Avoin kirje työ- ja elinkeinoministeriölle, STUK:ille, Posivalle sekä kaikille Suomen hallituksen jäsenille

28.12.2012 Posiva jätti työ- ja elinkeinoministeriölle käytetyn ydinpolttoaineen KBS-3 menetelmään perustuvan loppusijoituslaitoksen rakentamislupahakemuksen. Säteilyturvakeskus (STUK), jonka tehtävä on tarkastaa Posivan hankkeen turvallisuus, arvioi tarkastustyön kestävän noin puolitoista vuotta.

Ajankohta hakemuksen jättämiselle oli ydinvoimateollisuuden tavan mukaan valittu juuri siten, että asia herättäisi mahdollisimman vähän huomiota ja keskustelua – irvikuva toimivasta kansalaisyhteiskunnasta.

Naiset Atomivoimaa Vastan, Edelleen EI-ydinvoimaa kansalaisliike sekä Naiset Rauhan Puolesta liikkeet kiinnittävät alla huomiota Posivan loppusijoitusprojektin vakaviin teknisiin ja eettisiin ongelmiin sekä vaativat 1.3.2013 mennessä, otsikossa mainituilta tahoilta, selkeitä vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät näihin ongelmiin.

Ruotsissa käydään syvällistä, demokraattista ja avointa keskustelua KBS-loppusijoitushankkeesta.

Suomessa, loppusijoituksesta, joka on eristettävä ympäristöstä ja ihmisistä satojatuhansia vuosia, uhkaa tulla pelkkä läpihuutojuttu.

1. Maailmassa on tuotettu korkea-aktiivista ydinjätettä jo yli 50 vuoden ajan, mutta missään päin maailmaa ei ole vielä näille jätteille otettu käyttöön loppusijoitustilaa

Saksan Ympäristöasioiden asiantuntijaneuvosto (Sachverständigenrat für Umweltfragen) totesi vuonna 2000, ettei tähän asti ole keksitty minkäänlaista luonnontieteellisesti kiistatonta ratkaisua korkea-aktiivisen jätteen turvalliselle loppusijoitukselle. Neuvosto pitää tuhansia vuosia kattavan takuun antamista turvallisuudelle “lähes pois suljettuna”.

Moni taho myöntää avoimesti, ettei voida mennä takuuseen siitä, että Suomen ja Ruotsin yhteisesti kehittämän KBS-menetelmän mukaiset loppusijoituskapselit tulevat aiheuttamaan radioaktiivisia päästöjä vuosituhansien ajan. Kuitenkin on täysin mahdotonta tiedottaa jätteiden vaarallisuudesta tuleville sukupolville kymmeniä ja jopa satoja tuhansia vuosia eteenpäin. Harva meistä pystyy edes tulkitsemaan mitä noin tuhat vuotta sitten kirjoitetuissa viikinkiajan riimukivissä lukee.

Sten Widmalm, Uppsalan yliopiston valtiotieteen dosentti totesi Svenska Dagbladetissa (07.01.09): "Termi loppusijoitus on olemassa vain jotta luodaan illuusio siitä, että on ratkaistu ongelma, joka itse asiassa on haudattu katastrofi, jonka tapahtumista vain odotetaan."

Kysymys:

- Koska Suomessa ei ole missään vaiheessa käyty minkäänlaista avointa julkista keskustelua Olkiluodon loppusijoitushankkeesta, ja koska on ilmennyt aivan uusia vakavia ongelmia liittyen KBS-3 menetelmään sen jälkeen kun periaatepäätös hankkeesta tehtiin vuonna 2000. Onko Suomen valtiovalta hankkeen uudelleen arvioimiseksi valmis viemään hanketta toistamiseen eduskuntaan käsiteltäväksi?
- Onko valtiovalta valmis perusteellisen julkisen keskustelun jälkeen järjestämään kansanäänestyksen hankkeesta?

2. USA:n tiedeakatemian mukaan käytetty reaktoripolttoaine on pidettävä eristettynä ihmisistä ja ympäristöstä jopa miljoona vuotta

Atomivoimaloiden käytetty reaktoripolttoaine on ympäristön ja terveyden kannalta vaarallisinta ihmisen toiminnan aiheuttamaa jätettä.

USA:n tiedeakatemian mukaan käytetty reaktoripolttoaine on pidettävä eristettynä ihmisistä ja ympäristöstä 300.000 – 1.000.000 vuotta.

USA:ssa Yhdysvaltain vetoomustuomioistuin (U.S. Court of Appeals, D.C. Circuit) päätti heinäkuussa 2004, ettei presidentti Georg Bushin hallituksen ehdottama 10.000 vuoden turvatakuu ole riittävä korkea-aktiiviselle ydinjätteelle. Oikeus viittasi USA:n Kansallisen Tiedeakatemian (National Academy of Sciences) suositteluun turvatakuu-aikaan joka lähentelee 1.000.000 vuotta.

Huhtikuussa 2011 presidentti Barack Obaman hallitus päätti lopettaa vuonna 1978 aloitetun Yucca Mountain-ydinjätelaitoshankkeen rahoittamisen. Presidentti ilmoitti jo vuonna 2010 lopettavansa hankkeen, sillä se oli ”mahdoton toteuttaa” (unworkable).

Saksassa silloinen ympäristöministeri Sigmar Gabriel ilmoitti heinäkuussa 2009 että uusi turvatakuu Saksaan mahdollisesti rakennettavalle loppusijoituslaitokselle on 1.000.000 vuotta.

Kysymys:

- Onko valtiolta valmis asettamaan uuden korkeamman turvatakuurajan ydinjätteiden sijoittamiselle?

3. Maanjäristykset ja uudet jääkaudet

Suomessa loppusijoituspaikaksi on valittu Olkiluodon saari, josta on saatu näyttöä, että sitä ympäröivillä alueilla tapahtui voimakas maanjäristys noin 9.900 vuotta sitten. Oulun yliopiston seismologin Elena Kozovskayan mukaan Perämeren alueen seismisyydestä ei ole riittävästi tutkimustietoa atomivoimalan rakentamispäätöstä varten (Kaleva 21.7.2007, Maanjäristykset mahdollisia Perämerellä).

Ruotsissa Östhammarin kunta, mihin Ruotsin loppusijoituslaitos on tarkoitus rakentaa, on kiinnittänyt huomiota siihen, että niin voimakkaat maanjäristykset, että ne vaurioittaisivat kapselit, ovat todennäköisiä alueella. Kunta on vaatinut lisäselvityksiä asiasta.

Nykyinen Suomen alue vapautui jääkauden jäädästä noin 9.000 vuotta sitten. KBS-3 loppusijoitusmenetelmää on kehitetty viimeisten 30 vuoden ajan antamatta kuitenkaan vastausta siihen, miten se kestäisi uuden jääkauden.

Kysymys:

- Mitä tutkimusaineistoa Posiva voi esittää osoittaakseen, miten KBS-3 menetelmän mukaan sijoitettu korkea-aktiivinen jäte käyttäytyy voimakkaan maanjäristyksen sattuessa?
- Mitä tutkimusaineistoa Posiva voi esittää osoittaakseen, että KBS-menetelmän mukaan sijoitettu korkea-aktiivinen jäte selviää uudesta jääkaudesta?

4. EPR-reaktorin (OL 3) aiheuttamat erikoisongelmat

Posivan tutkimusaineistossa ei ole perusteellisesti selvitetty miten käytetty MOX-eli plutonium-uraani-seospolttoaine, jota voidaan käyttää EPR-reaktorissa, sekä käytetty reaktoripolttoaine, joka on syntynyt korkeamman poistopalaman tuloksena, soveltuu KBS-menetelmään. Reaktorissa käytetty poistopalama kuten myös MOX-seospolttoaineen käyttö vaikuttaa ratkaisevasti loppusijoituksen vaativuuteen ja sen tuottamiin lähes ikuisuuden kattaviin riskeihin. OL 3:n EPR-reaktorin käytetty polttoaine tulee korkeamman poistopalaman takia olemaan erityisen kuuma.

Tähän liittyen IAEA totesi syyskuussa 2007 (Selection of Away-From-Reactor Facilities for Spent Fuel Storage, A Guidebook): ”Polttoaineen korkeampi poistopalama vaikuttaa ratkaisevasti varastointiin ja varastointijärjestelmien toteuttamiseen, johtuen korkeammasta kuumuudesta, joka nousee suhteessa palamisasteeseen. Tämä edellyttää mm. varastointijärjestelmältä tehokkaampaa jäähdyttämistä.”

Nirex puolestaan, joka vuoteen 2006 asti oli vastuussa Englannin ydinjätteistä on

todennut, että painevesireaktorin polttoaine, jonka poistopalama on 55 GWd/tU olisi koko varastointiaikana 50 prosenttia radioaktiivisempi kuin polttoaine, joka on tuotettu 33 GWd/tU poistopalamalla. Näin ollen käytetyn polttoaineen loppusijoitus vaatii huomattavasti enemmän etäisyyttä jätekapseleiden välillä (New Scientist, 09 April, 2008).

Lokakuussa 2006 saksalainen Capital-talouslehti totesi, että Olkiluoto olisi sopiva paikka EU-alueen käytetylle reaktori-polttoaineelle, sopivaa maksua vastaan. Lehti viittasi myönteiseen ilmapiiriin, vähäiseen asukasmäärään, heikkoon taloudelliseen tilanteeseen.

Lapin Kansassa 22.4.10 STUK:in entinen pääjohtaja Jukka Laaksonen totesi, että kun STUK etsi Eurajoella sijoituspaikkaa, löytyi Suomesta 350 tarkoitukseen sopivaa peruskalliota. Lähes jokaisesta Suomen kunnasta löytyy sopiva paikka ydinjätteen sijoittamiselle .

Entinen kauppaja ja teollisuusministeri Mauri Pekkarinen puolestaan totesi Lapin Kansassa 3.12.10, että kahden erillisen loppusijoituspaikan rakentaminen ei ole huono vaihtoehto.

Koska on olemassa vaara, että muiden EU-maiden korkea-aktiivisia jätteitä tullaan sijoittamaan Suomeen, on esitettävä viimeisintä tutkimustietoa siitä, miten käytetty MOX-polttoaine sekä käytetty reaktoripolttoaine, joka on syntynyt korkeamman poistopalamaman tuloksena, soveltuu KBS-menetelmään.

Euroopassa noin 40 reaktorissa (Belgia, Saksa, Ranska, Sveitsi) voidaan käyttää MOX-polttoainetta ja Olkiluodossa rakennettava EPR-reaktori on suunniteltu käyttämään MOX-polttoainetta.

Kysymys:

- Mihin erikoistoimenpiteisiin Posiva on varautunut varmistaakseen, että KBS-menetelmä sopii EPR-reaktorin käytetylle reaktoripolttoaineelle, joka on syntynyt korkeamman poistopalamaman tuloksena?
- Miten Posiva on huomionnut käytetyn MOX-seospolttoaineen loppusijoittamisen

erikoisvaatimukset?

5. Suomessa ei ole käyty, Ruotsin tapaan mitään avointa julkista keskustelua Posivan loppusijoitushankkeesta

Ruotsissa ja Suomessa loppusijoitushankkeet perustuvat samaan yhteisesti kehitettyyn KBS-3 -menetelmään, joka kuitenkin lähtee siitä, että loppusijoituksen tulee toimia turvallisesti ainakin 100.000 vuotta, mikä on huomattavasti lyhyempi aika kuin yllä mainitun USA:n tiedeakatemian suositus.

Ruotsissa SKB jätti maaliskuussa 2011 hakemuksensa loppusijoituslaitoksen rakentamiseksi Forsmarkiin. Mutta hyvin vilkasta keskustelua KBS-3 menetelmästä on käyty jo pitkään. Alla vain muutama esimerkki.

Ruotsissa säteilysuojainstituutin (Statens strålskyddsinstitut) ja atomivoimaviranomaisen (Statens Kärnkraftsinspektion) asettama tarkastusryhmä, joka on käynyt läpi Ruotsin loppusijoituksesta vastaavan SKB:n (Svensk kärnbränslehantering) alustavan turvallisuusarvioinnin, tuli jo vuoden 2006 lopussa siihen tulokseen, että tarvitaan aikaa ja pohdintaa, ennen kuin päätöksiä tehdään menetelmästä ja loppusijoituspaikasta. Ryhmän esittämän raportin mukaan ”viranomaisten mielestä suhteellisen tiukka aikataulu muodostaa tärkeimmän syyn sille, että SKB:n hakemuksen (loppusijoituspaikka) perustana olevat asiakirjat saattavat olla riittämättömät”. Ryhmä kritisoi myös sitä, että SKB ei ole käsitellyt kaikkia niitä kysymyksiä, joita yritys itse aikoinaan suunnitteli käsittelevänsä ja että SKB on muuttanut omia aikaisempia vaatimuksiaan ja toivomuksiaan loppusijoituspaikkatutkimusten aikana.

Syksyllä 2007 kolmen Tukholman teknillisen korkeakoulun (Kungliga Tekniska Högskolan) tutkijan, Gunnar Hultquistin, Gunnar Wikmarkin ja Peter Szakálosin julkaisemien tutkimustulosten mukaan reaktorin käytetyn polttoaineen loppusäilytys kuparikapseleissa ei ole turvallista. Toisin kun tähän asti on luultu, korroosio iskee kupariin myös hapettomassa vedessä. Tämä merkitsee sitä, että kapselit kestävät pahimmassa tapauksessa vain tuhat, eikä sataatuhatta vuotta.

Maaliskuun lopulla 2008 valmistui Ruotsin säteilyviranomaisten (SKI = Statens

Kärnkraftsinspektion ja SSI = Statens strålskyddsinstitut) yhteinen KBS-menetelmän turvallisuusselostuksen arviointi. Viranomaisten mukaan selostuksessa on vakavia puutteita. Mitä tapahtuisi jos esimerkiksi aikaisessa vaiheessa sattuisi vuoto? KBS-menetelmän ja syvien porausreikien välinen vertailu puuttuu, jne. SSI:n mukaan selostus ei edes täytä muutamassa tapauksessa lain asettamia vaatimuksia.

Maaliskuussa 2008 Karl-Inge Åhäll, Karlstadin yliopiston kallioperägeologian professori, totesi (Stockholms Fria Tidning), että jos tapahtuu vuoto KBS-varastossa 500 metrin syvyydessä radioaktiiviset aineet voivat suhteellisen nopeasti nousta lähelle maanpintaa liikkuvan pohjaveden kautta.

Eräiden asiantuntijoiden mukaan tilojen sijoittaminen sisämaahan olisi pohjavesivirtojen kannalta turvallisempi vaihtoehto kuin rannikkovaihtoehto, jossa pohjavesivirrat kulkevat kohti Itämerä.

Toiset asiantuntijat, kuten muun muassa yllä mainittu Karl-Inge Åhäll, ovat peräänkuuluttaneet tutkimusta 3 – 5 kilometrin syvistä porausrei'istä vaihtoehtoisena loppusijoitusvaihtoehtona. Myös Leif Bjelm, Lundin yliopiston teknisen geologian professori, on sitä mieltä, että SKB ei ole ottanut huomioon viime vuosien poraustekniikan edistystä. Tänä päivänä ei ole vaikeata porata sellaisia syviä reikiä, jotka soveltuisivat reaktorin käytetyn polttoaineen sijoittamiseksi.

Toinen menetelmä on kallioperän kuivavarastointi (DRD), jossa jäte on suojattuna mutta edelleen saavutettavissa hätätilanteessa, tulevaisuuden uusia teknologioita varten, jne.

Kansalaiset ja kunnat Ruotsissa on kytketty vahvasti loppusijoitusprosessiin jo aikaisessa vaiheessa. Tilanne on aivan päinvastainen Suomessa, missä suurin osa kansalaisista ei edes tiedä, että loppusijoitusluolaa ollaan rakentamassa Olkiluotoon.

Kalmarin läänin alueliitto (Regionförbundet i Kalmar län) satsasi vuoden 2008 aikana 2 miljoonaa kruunua kansalaisten ja kuntien tietotason nostamiseen siitä miten mahdollinen loppusijoitus läänissä vaikuttaisi alueen eri toimintoihin. Kampanja oli Svensk kärnkraftsinspektionin (SKI), siis valtion viranomaisen kustantama.

Ruotsissa myönnetään 3,5 miljoonaa kruunua vuodessa ydinjätehuolto-rahastosta

kansalaisjärjestöille tiedottamiseen ja keskustelun ylläpitämiseen loppusijoitusratkaisusta, mikä on huomattavasti lisännyt kansalaisten tietoisutta asiasta. Rahallinen tuki mahdollistaa kansalaisjärjestöjen toimistojen ylläpitämisen, eri asiantuntijoiden kuulemisen, seminaarien ja konferenssien järjestämisen sekä infomaatiomateriaalin julkistamisen ja jakelun.

Kansalaisjärjestöt ovat myös jo muutaman vuoden ajan olleet kytkettynä neuvotteluprosessiin, jonka puitteissa muutama kerta vuodessa pidetään yhteiskokouksia. Näihin tilaisuuksiin osallistuvat valtion viranomaisten (SKI, SSI), kyseessä olevien läänien ja kuntien edustajien sekä SKB:n edustajien lisäksi myös ne kansalaisjärjestöt, jotka ovat saaneet rahallista tukea tiedottamiseen. Heillä on sekä puhe- että lausuntomahdollisuus ja -oikeus.

Kysymys:

- Mihin toimenpiteisiin valtiolta aikoo ryhtyä jotta Suomen kansalaiset ja suomalaiset kansalaisjärjestöt saisivat riippumatonta, monipuolista, kattavaa tietoa loppusijoitushankkeesta?
- Aikooko valtiolta rahallisesti tukea kansalaisjärjestöjen toimintaa, kuten esimerkiksi seminaarien ja konferenssien järjestämisessä ja tietopakettien laatimisessa loppusijoitushankkeesta?

6. Loppusijoitushankkeen eteneminen Suomessa

Suomessa hanke aloitettiin jo vuonna 2004 kun Posiva aloitti tutkimusluolan ONKALOn rakentamisen Olkiluodossa.

Joulukuussa 2012 jätetystä rakentamislupahakemuksesta STUK antaa turvallisuusarvion työ- ja elinkeinoministeriölle. Tavoiteaikataulu on puolitoista vuotta. STUK:in arvio käsittää Posivan organisaation ja toiminnan tarkastuksia sekä Posivan hankkeen pitkäaikaisen valvonnan perusteella tehtyihin havaintoihin. STUK arvioi onko Posiva toimittanut kattavia selvityksiä ja pyytää tarvittaessa lisäselvityksiä. STUK käyttää tarkastuksessa myös

ulkopuolisia riippumattomia asiantuntijoita.

Selvitysten perusteella Suomen hallitus myöntää (tai ei myönnä) rakennusluvan. Loppusijoituksen käyttöönotto vaatii vielä hallitukselta käyttöluvan, jonka hakemuksen Posiva arvioi jättävänsä vuonna 2018.

Loppusijoitus on tarkoitus aloittaa vuonna 2020. Suunnitelmien mukaan loppusijoitus päättyisi vuonna 2112 ja tilat suljettaisiin vuoteen 2120 mennessä.

Kysymys:

- Onko valtiolta valmis lykkäämään rakentamislupaa koskevan päätöksensä kunnes Ruotsin alla kuvattu perusteellinen, demokraattinen ja suhteellisen avoin KBS-menetelmään perustuvan rakennuslupahankkeen arviointiprosessi on viety loppuun?

7. Loppusijoitushankkeen eteneminen Ruotsissa

Ruotsissa ei ole rakennettu ONKALOn tapaista tutkimusluolaa.

Maaliskuussa 2011 SKB jätti hakemuksensa loppusijoituslaitoksen rakentamiseksi Forsmarkiin. Se oli alku todella pitkälle prosessille, johon on kytketty monta eri tahoa. Loppusijoituslaitoksen rakentaminen alkaa SKB:n (Ruotsin Posiva) marraskuussa antaman ilmoituksen mukaan viimeistään vuoden 2019 alussa. Siis luultavasti vasta sen jälkeen kun Posiva on Suomessa jo hakenut käyttöluvaa Olkiluodon luolalle.

Ensimmäinen askel hakemuksen käsittelyprosessissa on täydennystarpeen arvioiminen jotta voidaan katsoa hakemuksen olevan valmis julkiseen tiedoksiintoon. Tämän vaiheen arvioidaan kestävän syksyyn 2013. Kunnat, kärnavfallsrådet (ydinjäteneuvosto), ympäristöjärjestöt sekä muut lausuntoja antavat tahot työstävät lausuntoja.

Samanaikaisesti on käynnissä kansainvälinen hakemuksen tarkastaminen.

Hakemus arvioidaan sekä ydintekniikkalain että Ruotsin ainutlaatuisen erittäin kattavan ympäristölain, miljøbalken, näkökulmasta.

Arviointiprosessista vastaa Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) (ydinturvallisuusviranomaisen) sekä Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt (Nackan käräjäoikeuden Maa- ja ympäristötuomioistuin).

Kaikki prosessiin kytketyt tahot ovat vuoden 2012 aikana toimittaneet lausuntonsa hakemuksen täydentämistarpeista. Vasta kun SSM sekä Mark- och miljödomstolen ovat lyöneet täydentämistarpeet lukkoon, mikä tapahtuu aikaisintaan syksyllä 2013 - ja kun täydentäminen on loppuun viety – voidaan antaa julkinen tiedoksianto ”todellisesta” tarkasteluprosessista.

Jossain vaiheessa tulevaisuudessa SSM sekä Mark- och miljödomstolen jättävät kunkin oman lausuntonsa hallitukselle, joka päättää lopullisista lupapäätöksistä.

Vuoden 2012 aikana toimitetut lausunnot sisältävät paljon lisätutkimusvaatimuksia. Alla vain muutama esimerkki.

Kärnavfallsrådet (ydinjäteneuvosto) vaati lisäselvityksiä mm. geosfääristä laitoksen alueella, kuparikapselin ja bentoniittisaven turvallisuusominaisuuksista, sijoitustunnelien täyttämisestä, radiologisista riskeistä, riskeistä että luolaan tunkeudutaan sekä psykososiaalisista vaikutuksista. Lisäksi Kärnavfallsrådet vaatii lisäselvityksiä vaihtoehtoisista ratkaisuista KBS-3 menetelmälle, sekä siitä miten tietoa loppusijoituksesta voidaan siirtää tuleville sukupolville.

SSM vaati mm. enemmän todisteita siitä, etteivät kapselit ala vuotaa radioaktiivisuutta, siis kuparikapselien korroosioriskeistä, näyttöä tekniikasta jolla sijoitetaan kapselit loppusijoitusluolaan sekä selvitystä vaihtoehtoista KBS-3 menetelmälle. Lisäksi SSM huomautti, että on olemassa laaja täydentämistarve liittyen kapselointilaitokseen, jossa ydinjäte sijoitetaan kuparikapseleihin. SSM kiinnitti myös huomiota siihen, että SKB useassa tapauksessa viittasi hakemuksessa vanhentuneihin dokumentteihin, normeihin, säännöksiin, lakeihin ja säädöksiin.

Östhammarin kunta, mihin laitos on tarkoitus rakentaa, kiinnitti huomiota siihen, että niin

voimakkaat maanjäristykset, että ne vaurioittaisivat kapselleita, ovat todennäköisiä. Asia, joka vaatii lisäselvityksiä.

Naturskyddsföreningen sekä Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) vaati yhteisessä lausunnossa mm. lisäselvityksiä kuparikapseleiden kestävydestä, bentoniittisaven käyttäytymisestä sekä syvistä porareijistä vaihtoehdoksi KBS-menetelmälle. Järjestöt vaativat myös, että SKB:n kuparikorroosiotutkimus, joka käytännössä on pidetty salassa, avataan tarkasteluun.

Kansainvälinen tarkastelu tapahtui Ruotsin hallituksen pyynnöstä. OECD:n ydinenergiatoimisto Nuclear Energy Agency, NEA:n asettama työryhmä saksalaisen Öko-instituutin Michael Sailerin johdolla toimitti kesän aikana 2012 raporttinsa koskien SKB:n loppusijoitushakemusta. Ryhmään kuului 10 arvostettua asiantuntijaa, erikoistuneet mm. geologisiin ja hydrologisiin olosuhteisiin, kuparikorroosioon, puskurikysymyksiin sekä tutkimus- ja kehitysohjelmiin ydinjätealalla. Ryhmä kiinnitti lausunnossaan huomiota mm. seuraaviin seikkoihin, jotka vaativat lisäselvityksiä: kuparikapselien korroosio, bentoniittisaven käyttäytyminen, kallion mekanismit liittyen kuparikapseleihin, radiologiset laskelmat, paleoseisminen tilanne alueella. Ryhmä kiinnitti myös huomiota hakemuksen laajuuteen. Michael Sailerin mukaan SSM tarvitsisi 20 – 50 ylimääräistä henkilöä vuoden ajaksi voidakseen suorittaa todella perusteellisen arvioinnin hakemuksen sekä kaikkien siihen liittyvien raporttien aineistosta.

Kysymys:

- Miten Posiva, valtiovalta ja STUK tulevat käyttämään hyödyksi Ruotsin rakentamislupahakemuksen käsittelyprosessin lausuntoja?
- Aikooko valtiovalta ja STUK asettaa Ruotsin käsittelyprosessin lupahakemuksen täydentämisvaatimuksia myös Posivalle?
- Aikooko valtiovalta, Ruotsin hallituksen tapaan pyytää kansainvälistä tarkastelua Posivan loppusijoituslaitoksen rakentamislupahakemuksesta
- Miten on tarkoitus välittää tietoa suomalaisille Ruotsin käsittelyprosessista?

- Aikooko valtiovalta, STUK ja Posiva järjestää avoimia yleisötilaisuuksia Suomen rakentamislupahakemuksen käsittelyprosessista? Jos niin miten niistä tullaan tiedottamaan?

7. Voiko Suomi kieltää ulkomailla syntyneen radioaktiivisen jätteen varastoimisen tai loppusijoittamisen Suomen maaperään?

Vaikka Suomi ja Ruotsi ovat yhteisesti kehittäneet KBS-menetelmän, näyttää siltä, että Suomi on ensimmäisenä maailmassa ottamassa loppusijoitusluolansa käyttöön. Kuten aikaisemmin on mainittu Suomesta löytyy STUK:in entisen pääjohtajan Jukka Laaksosen mukaan 350 tarkoitukseen sopivaa peruskalliota. EU-alueella toimii 14 maassa 134 ydinvoimalaa. Ainoastaan Ruotsissa, Sveitsissä Ranskassa ja Englannissa on eriasteisia suunnitelmia loppusijoituslaitosten rakentamiseksi. Suomi on ainoa maa maailmassa, jolla on valmis tutkimusluola ja joka suunnittelee aloittavansa ydinjätteiden sijoittamisen lähivuosina.

Sekä atomienergiajärjestö IAEA:ssa (Multilateral Approaches to the Nuclear Fuel Cycle) että EU:n tasolla on mainittu muutamien yhteisten loppusijoituspaikkojen olevan ratkaisu kaikkien maiden jäteongelmiin.

Jo helmikuussa 2005 EU:n energiakomissaari Andris Piebalgs painotti eräässä seminaarissa Brysselissä, että EU:n on ratkaistava korkea-aktiivisen jätteen ongelma. Hän vaati yhteisiä hankkeita (joint undertakings) geologisiksi ratkaisuiksi ja korosti, että hän ei puhu nyt uudesta teknologisesta tutkimuksesta vaan tutkimuksesta, joka nimenomaan koskee paikan sopivuutta, paikan, joka voisi toimia "isäntänä" (englanniksi host) loppusijoitukselle.

Saksalaisessa Capital-talouslehdessä esitettiin 4.10.2006 Olkiluoto sopivana paikkana EU-alueen käytetylle reaktoripolttoaineelle käypää maksua vastaan.

Saksalaisen energiajätin E.ON:in vuosikokouksessa Essenissä 3.5.2007 yhtiön pääjohtaja Wulf Bernotat totesi yleisön edessä, että jos E.ON tuottaa käytettyä reaktoripolttoainetta

Suomessa, se jää Suomeen loppusijoitettavaksi. Kysymykseen onko E.ON:illa suunnitelmia tuoda muuta kuin Suomessa tuotettua korkea-aktiivista jätettä Suomeen, hän vastasi, että se on poliittinen päätös, joka tehdään Suomessa.

Syyskuussa 2007 Euroopan neuvosto (Council of Europe, Parliamentary Assembly) esitti komitearaportin "Radioactive waste and protection of the environment" (Doc. 11377, 17 September 2007), jonka sivulla 7 todetaan, että Tokion vuoden 2005 kansainvälinen konferenssi, koskien radioaktiivisten jätteiden turvallista sijoittamista totesi, että monella maalla on verrattain vähän radioaktiivista jätettä ja tulisi suhteettoman kalliiksi jos jokainen rakentaisi oman geologisen loppusijoitustilan. Tästä syystä on alueellisella tasolla, EU:n tuella, ryhdytty tutkimaan mahdollisuutta rakentaa alueellinen loppusijoitustila, johon sijoitettaisiin monen maan radioaktiiviset jätteet.

Kesäkuussa 2008 EU:n korkeantason työryhmä, joka käsittelee atomivoiman turvallisuutta ja jätehuoltoa julkaisi lehdistötiedotteen, jossa kerrottiin 27 jäsenmaan ydinturvallisuusviranomaisten päässeän yhteisymmärrykseen lujittaakseen edelleen ydinturvallisuus- ja ydinjätehuollon yhteistyötä EU:ssa.

Eurooppalainen SAPIERR –yhteistyöprojekti (Support Action on a Pilot Initiative for European Regional Repositories) aloitettiin vuonna 2002. Sen tavoitteena on löytää ylikansallisia loppusijoitusratkaisuja radioaktiivisille jätteille. Projektiin osallistuu 21 maata. Suomi ja Ruotsi, jossa loppusijoitussuunnitelmat ovat edenneet pisimmälle Euroopassa, eivät osallistu projektiin kuten ei myöskään Ranska ja Saksa. Tavoitteena on kuitenkin saada kaikki EU-maat mukaan yhteistyöhön ja tilanne Suomen kohdalla saattaa muuttua lähiaikoina joko painostuksen tai rahan tarpeen johdosta.

Suomen laki lähtee siitä, että vain suomalainen radioaktiivinen jäte voidaan varastoida ja loppusijoittaa Suomeen. Kansainvälisten sopimusten mukaan jäte luokitellaan resurssiksi, ja EU-lait puolestaan kieltävät jäsenmaita laatimasta lakeja, jotka rajoittavat tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkumista sisämarkkinoilla.

Per Cramér, EU- ja kansainvälisen oikeuden professori Göteborgin kauppakorkeakoulusta, katsoo, että Ruotsi voidaan pakottaa ottamaan vastaan ydinjätettä EU:sta. Ruotsin EU-

jäsenyysneuvotteluissa vuonna 1994 laadittiin pöytäkirjajulistus, joka kieltää ulkomaisen ydinjätteen välivarastoinnin ja loppusijoituksen Ruotsiin. Suomi esitti vastaavanlaisen julistuksen. Cramér korostaa kuitenkin, että on lievästi sanoen naiivia uskoa, että julistuksella olisi jotain oikeudellista arvoa. Olisi diskriminoivaa kieltää kansallisten etujen vuoksi yksi EU:n pääperiaatteista, nimittäin tavaroiden ja palvelujen vapaa liikkuminen, hän toteaa. Cramérin mielestä olisi ruotsalaisten kannalta tärkeää selvittää tämä oikeudellinen ongelma perusteellisesti, jotta Ruotsi voisi saada edes poliittisen vahvistuksen julistuksen oikeudellisesta arvosta.

Myös Göran Sundqvist, Göteborgin yliopiston sosiologi kiinnitti kesäkuussa 2008 Ruotsin radion haastattelussa huomiota siihen, että EU:ssa keskustelu yhteistyöstä liittyen loppusijoitukseen on viime aikoina vilkastunut. Hän on seurannut loppusijoituskeskustelua jo viisitoista vuotta. Hänen tulkintansa on, että asiaa ei tulla hoitamaan direktiiveillä ja pakolla vaan vapaaehtoisuusteistyöllä.

Tilanteessa, jossa OL 3 –projektin kustannukset ovat kolminkertaistumassa ja jossa ei ole kokonaiskuvaa loppusijoitusprojektin lopullisista kustannuksista saattaa kiusaus olla suuri kattaa raha-aukkoja vastaanottamalla vapaaehtoisesti maksua vastaan korkea-aktiivisia jätteitä muualta.

Lisäksi tulevaisuudessa ydinvoimayhtiöiden omistussuhteet saattavat helposti johtaa siihen, että tulee olemaan vaikeata määritellä, mikä on loppujen lopuksi suomalaista jätettä. Ulkomaiset energiayhtiöt saattavat tulevaisuudessa olla enemmistöosakkaina suomalaisissa ydinvoimayhtiössä, ja puolestaan suomalaiset yhtiöt saattavat omistaa enemmistöosuksia muiden maiden ydinvoimaa tuottavissa energiayhtiöissä.

Kysymys:

- Suomen ydinenergialain (990/1987) 34 pykälän mukaan vastuu ydinjätteistä jää loppujen lopuksi valtiolle, eli Suomen kansalaisille. Miten Suomen hallitus aikoo yksiselitteisesti kieltää ulkomailla syntyneen radioaktiivisen jätteen varastoimisen tai loppusijoittamisen Suomen maaperään?
- Miten valtiovalta tulee tiedottamaan kansainvälisillä foorumeilla ja kokouksissa, että Suomi ei missään tilanteessa tule ottamaan vastaan ydinjätteitä ulkomailta?

- Miten valtiovalta tulee toimimaan, jotta varmistetaan, että ulkomaiset instituutiot kuten esimerkiksi EU kunnioittavat tätä kieltoa?

Helsingissä 10.1.2013

Ulla Klötzer
Naiset Atomivoimaa Vastaan
Järvikyläntie 6, 02780 Espoo
ullaklotzer@yahoo.com
050-569 0967

Anna-Liisa Mattsoff
Edelleen EI-ydinvoimaa kansalaisliike
Borgströminkuja 4, 00840 Helsinki
almattsoff@yahoo.com
050-468 2895

Lea Launokari
Naiset Rauhan Puolesta
Kaksosmäki 24, 02400 Kirkkonummi
lea.launokari@nettilinja.fi
050-552 2330